

Tuomioiden perusteleminen

ASIAN VIREILLETULO

Tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan hovioikeuden on ilmoitettava valtioneuvoston oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa.

Turun hovioikeuden presidentti on 8.1.2024 mainitussa tarkoituksessa lähettänyt oikeuskanslerinvirastoon Turun hovioikeuden 2.6.2023 (R 22/1240) antaman tuomion, joka koskee Pirkanmaan kärjäoikeuden 30.6.2022 asiassa R 22/846 antamaa tuomiota, ja Turun hovioikeuden 12.9.2023 (R 22/1488) antaman tuomion, joka koskee Pirkanmaan kärjäoikeuden 31.8.2022 asiassa R 20/6838 antamaa tuomiota. Molemmissa asioissa kärjäoikeuden puheenjohtajana on toiminut sama kärjätuomari.

SELVITYS

Pirkanmaan kärjäoikeuden kärjätuomari on antanut menettelystään selvityksen, jossa olin pyytänyt kiinnittämään huomiota oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:ssä säädetyn perusteluvelvollisuuden toteutumiseen mainituissa kärjäoikeuden tuomioissa. Pirkanmaan kärjäoikeuden laamanni on antanut asiasta lausuntonsa.

RATKAISU

1 Sovellettavat säännökset

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ihmisoikeutena turvattuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin sisältyy tuomioistuimen velvollisuus perustella ratkaisunsa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan tuomio on perusteltava. Perusteluista on ilmentävä, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu. Perusteluissa on myös selostettava, millä perusteella riittävä seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain perusteluvelvollisuutta koskevan säännöksen lainvalmistelutöissä on todettu tuomion riittävän tarkan perustelemisen olevan tärkeää sen vuoksi, että asianosainen ymmärtää, miksi tuomioistuin on päättänyt tuomiosta ilmenevään ratkaisuun. Tuomion perusteleminen on tärkeää myös sen vuoksi, että siten voidaan välttää ratkaisun perustuminen ehkä ylimalkaiseen ja virheelliseen yleisnäkemykseen. Tuomion perusteleminen lisää täten oikeusvarmuutta. Myös muutoksenhakutuomioistuimella on parempi mahdollisuus saada selville alioikeuden ratkaisun perusteet, jos nämä on selvästi ilmoitettu tuomiossa, ja siten tutkia tuomion oikeellisuus. Tuomioiden täsmällinen perusteleminen myös vahvistaa luottamusta tuomioistuinten työhön. Erityisen tärkeätä tuomion perusteleminen rikosasiassa on silloin, kun syyte hylätään tai vastaaja tuomitaan kiistämisestään huolimatta. Tuomio olisi muutoinkin perusteltava niin yksityiskohtaisesti kuin asian merkitys ja riittävyys vaativat. Tuomiosta on käytävä ilmi, millä seikoilla tuomioistuimen mielestä on ollut merkitystä asiaa ratkaistaessa sekä millä oikeudellisella perusteella tuomioistuin on tuomiossa todettujen tosiseikkojen perusteella päättänyt tuomiosta ilmenevään lopputulokseen. ([HE 82/1995 vp](#) s. 127–128).

Korkein oikeus on ratkaisussaan [KKO 2020:40](#) todennut, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 1 §:n 2 momentin oikeusohjeet todistusharkinnasta vaikuttavat osaltaan siihen, millä tavoin tuomioistuimen on perusteltava näyttöratkaisunsa. Säännöksen mukaan tuomioistuimen on esitettävä todisteita ja muita asian käsittelyssä esiin tulleita seikkoja harkittuaan päätettävä, mitä asiassa on näytetty tai jäänyt näyttämättä. Tuomioistuimen on perusteellisesti ja tasapuolisesti arvioitava todisteiden ja muiden seikkojen näyttöarvo vapaalla todistusharkinnalla, jollei laissa toisin säädetä. Tuomioistuimen on riittävän avoimesti ja kattavasti sekä tasapuolisesti kuvattava

todistusharkintaansa ratkaisun perusteluissa, jotta on mahdollista varmistua siitä, että tuomioistuimien on suorittanut todistusharkinnan asianmukaisesti. Tuomioistuimen näytön arvioinnin kuten muidenkin ratkaisun perusteena olleiden päätelmien perusteleminen on tärkeää paitsi asiainsiisäisten, myös yleisön ja mahdollisessa muutoksenhaussa ylemmän tuomioistuimen kannalta. Lisäksi asianmukaisten perusteluiden laatimisella on olennainen oikeusvarmuutta lisäävä merkitys tuomarin itsekontrollina (KKO 2020:40, kohdat 10-12 ja siinä viitattu oikeuskirjallisuus).

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on oltava virkatoimissaan tunnollinen ja huolellinen.

2 Käräjäoikeuden 30.6.2022 antaman tuomion perustelut

Pirkanmaan käräjäoikeuden 30.6.2022 asiassa R 22/846 antama tuomio on koskenut syytettä törkeästä eläinsuojelurikoksesta. Käräjäoikeuden tuomion otsikon Tuomion perustelut alla on ensimmäisenä kohtana Syyksilukeminen, jossa todetaan vastaajan syyllistyneen siihen törkeään eläinsuojelurikokseen, mistä hänelle on vaadittu rangaistusta. Tämän jälkeen otsikon Lähdekohta alla on kuvattu vastaajan maatilalla tehdyt eläinsuojelutarkastukset ja niillä todetut eläintenpitoa koskevat puutteet sekä todettu vastaajan kiistäneen teon ja todenneen antaneensa eläimille tarpeellisen hoidon ja ravinnon. Tämän jälkeen otsikon Näyttö alla on selostettu pääkäsittelyssä kuullun vastaajan ja todistajan kertomuksia. Näiden jälkeen otsikon Johtopäätökset alla on todettu seuraavaa:

”Tilalla olleet eläinsuojelulain mukaiset puutteet on näytetty tarkastuspöytäkirjalla, valokuvilla ja todistajana kuullun eläinlääkäri --- kertomuksella. Asiassa on selvitetty, ettei kysymys ole ollut tilapäisistä laiminlyönneistä, vaan puutteellisuus on jatkunut, vaikka määräyksiä on annettu eikä olennaista parannusta ole tapahtunut. Kysymyksessä on ollut suuri määrä eläimiä, teko aikaan 68 nautaa, joten tekoa on pidettävä törkeänä. Rikosta on myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä, koska tilan eläinten hoidossa on havaittu toistuvasti pitkäkestoisia ja vakavia puutteita, jotka ovat jatkuneet huolimatta lukuisista aikaisemmin annetuista määräyksistä.”

Vastaaja on asiassa tuomittu törkeästä eläinsuojelurikoksesta kuuden kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Vastaajan omistamat rikoksen kohteena olleet eläimet on tuomittu valtiolle menetetyksi ja vastaaja määrätty pysyvästi tuotantoeläimiä koskevaan eläintenpitokieltoon.

Asiassa käräjäoikeuden puheenjohtajana toiminut kärjätuomari on selvityksessään todennut, että syyksilukemisen on katsottu perustuneen kolmeen eläinsuojelutarkastuspöytäkirjaan, valokuviin ja todistajana kuullun eläinlääkäriin kertomukseen. Teko on luettu syyksi vastaajalle törkeästä huolimattomuudesta tehtynä. Törkeän huolimattomuuden arviointia ei ole kirjoitettu auki,

mutta törkeää tekomuotoa on perusteltu suurella määrällä nautaeläimiä, joka on asiassa ollut teon ankaroittamisperuste. Teon törkeyden kokonaisarvostelu on tapauskohtaista, jota tuomiossa on perusteltu toistuvilla, pitkäkestoilla puutteilla, jotka ovat jatkuneet huolimatta lukuisista aikaisemmin annetuista määräyksistä. Käräjäoikeuden tuomiossa on käräjätuomarin arvion mukaan toteutunut oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4:ssä säädetty tuomion perusteluvollisuus. Hovioikeus on päätnyt samaan syyksilukevaan tuomioon asiassa.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut, että ratkaisujen perusteleminen on tehtävä niin yksityiskohtaisesti kuin asian merkitys ja riittäisyys vaativat. Vastaaja on ollut kokenut maatalousyrittäjä eikä asiassa vastaajan asiaan liittyvä tietotaito ole edellyttänyt seikkaperäistä perustelemista tuomiossa niistä asioista, jotka eivät ole olleet riidanalaisia. Törkeää eläinsuojelurikosta koskeva asia on ollut käräjäoikeudessa varsin selkeä. Tarkastuksissa tehdyt havainnot ja vastaajan tietoisuus niistä ja niiden merkityksestä on kuvattu tuomiossa riittävästi. Vastaajalle ei ole voinut jäädä epäselvyyttä tuomion syistä. Ratkaisussa on toteutunut oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:ssä säädetty tuomion perusteluvollisuus. Laamanni on lausunnossaan todennut ratkaisun myös näyttävän selkeältä.

Asiassa vastaajaa syytettiin siitä, että hän oli tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättänyt nautaeläimiä tarpeellista hoitoa ja ravintoa vaille tai muuten eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti kohdellut eläintä julmasti tai tarpeetonta kärsimystä, kipua tai tuskaa aiheuttaen. Syytteen teonkuvauksessa on väitetty kolmella eri tarkastuskäynnillä todetun 68 naudan osalta puutteita muun muassa nautojen ravitsemuksessa, rehunsäannissa ja puhtaudessa, minkä lisäksi säänsuojat ovat olleet puutteellisia, ruokintatilat riittämättömiä, rehua syötetty suoraan maasta, aitaukset ovat olleet liejuisia ja upottavia, ruokintapöytä likainen, aidat rikkiäisiä, vasikat likaisia ja pienikasvuisia, lantaa viety sopimattomaan paikkaan ja nautojen terveydenhuolto ollut riittämätöntä.

Vastaaja oli kiistänyt teon, sillä hän oli kertomansa mukaan antanut eläimille tarpeellisen hoidon ja ravinnon. Vastaaja on pääkäsittelyssä todistelutarkoituksessa kuultuna kertonut tarkemmin eläinten hoidostaan ja muun ohella kertonut vähentäneensä eläimiä.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:n 2 momentin perusteluvollisuudesta seuraa, että tuomion perusteluissa tuomioistuimen tulee lausua julki lopputulokseen johtaneet syyt. Perustelut voidaan jakaa faktaperusteluihin ja oikeudellisiin perusteluihin. Fakta- eli tosiasia-perusteluista ilmenee, minkä sisältöiseen oikeustosisekastoon, eli tapahtumainkulkuun, tuomion lopputulos perustuu. Oikeudelliset perustelut sisältävät tuomioistuimen kannan siihen, miten tuota oikeustosisekastoa on oikeudellisesti arvioitava. Perusteluilta edellytetään oikeudellisen päättelyn esiin tuomista. Tosiseikkojen osalta tuomiossa on lisäksi selostettava, millä perusteilla riitainen seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä.

Vaikka henkilötodistelua on selostettu käräjäoikeuden tuomiossa, on tuomion perusteluissa arvioni mukaan ilmeisiä puutteita. Niissä on todettu, että tilalla olleet eläinsuojelulain mukaiset puutteet on näytetty tarkastuspöytäkirjalla, valokuvilla ja todistajana kuullun eläinlääkärin kertomuksella. Perusteluista ei kuitenkaan ilmene, miten käräjäoikeus on arvioinut vastaajan kiistämisen perusteita tai miksi vastaajan esiintuomat seikat olivat asian arvioinnissa merkityksettömiä. Tuomion perusteluista ei ole pääteltävissä, onko käräjäoikeus ottanut huomioon vastaajan kiistämisen perusteita asiaa arvioidessaan, ja myös tuomion lopputuloksen perusteena oleva oikeustositseikasto jää epäselväksi. Näytön arviointi ja siitä tehtävät oikeudelliset johtopäätökset olisivat asiassa näkemykseni mukaan edellyttäneet yksityiskohtaisempaa tarkastelua ottaen huomioon asian laadun ja vastaajan kiistämisen. Todistelun luotettavuuden ja sen näyttöarvon arvioiminen sekä siitä tehtävien oikeudellisten johtopäätösten tekeminen on kuulunut tuomioistuimelle. Riittävänä ei voida pitää sitä, että tuomioistuin vain ilmoittaa päätyvänsä samaan lopputulokseen kuin asiantuntija ([KKO 2020:40](#) kohta 20).

Kerrottua merkittävämpänä puutteena pidän kuitenkin sitä, ettei tuomiosta käy ilmi, millä perusteella puutteet ovat olleet syytteessä väitetyin tavoin seurausta vastaajan tahallisesta tai törkeän huolimattomasta menettelystä ja mitkä tosiseikat ja oikeuslähteet ovat olleet arvioinnissa merkityksellisiä. Selvityksessään käräjätuomari on itsekkin todennut, että törkeän huolimattomuuden arviointia ei ole kirjoitettu auki. Käräjäoikeuden tuomiosta ei kuitenkaan ole edes pääteltävissä, onko vastaajan menettelyn katsottu olleen tahallista vai huolimattontaa. Käräjäoikeuden johtopäätöksiä ei ole perusteluissa tältä osin myöskään kytketty oikeuslähteisiin toisin kuin hovioikeuden asiassa sittemmin antamassa ratkaisussa. Tuomiosta ei siten ilmene, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn syyksilukeva ratkaisu perustuu. Käräjäoikeus on näin ollen laiminlyönyt perustella tuomion oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:ssä säädetyllä tavalla.

Vastaajalle tuomitun ehdollisen vankeusrangaistuksen lisäksi vastaaja on määrätty tuotantoeläimiä koskevaan pysyvään eläintenpitokieltoon ja rikoksen kohteena olleet eläimet on tuomittu valtiolle menetetyksi. Eläintenpitokieltoa ja menettämisseuraamusta ei ole tuomiossa perusteltu. Tuomiosta ei siten ilmene, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn eläintenpitokiellon ja menettämisseuraamuksen määrääminen perustuu, vaikka maatalousyrittäjänä toimineelle vastaajalle tuotantoeläimiä koskenut pysyvä eläintenpitokielto ja rikosten kohteena olleiden tuotantoeläinten menettäminen valtiolle on ollut oletettavasti varsin merkityksellinen.

Erityisesti huomioni kiinnittyy viimeksi mainitulta osin siihen, ettei tuomiosta ilmene, millä seikoilla ja oikeudellisella päättelyllä käräjäoikeus on katsonut asiassa olevan perusteet määrätä eläintenpitokielto pysyväksi. Törkeään eläinsuojelurikokseen syylistyminen ei ole rikoslain 17 luvun 23 §:ssä yksinään riittävä edellytys pysyvään eläintenpitokieltoon määräämiselle, vaan tämän lisäksi laissa edellytetään, että tuomittua on pidettävä pysyvästi kykenemättömänä tai

soveltumattomana omistamaan, pitämään tai hoitamaan eläimiä taikka muuten vastaamaan niiden hyvinvoinnista. Eläintenpitokieltoa koskevien perustelujen puuttuessa käräjäoikeuden tuomiosta ei ole pääteltävissä, onko käräjäoikeus havainnut laissa olevaa pysyvän eläintenpitokielon edellytystä tai millä perusteella se oli katsonut lain edellytysten täyttyneen. Perusteluvelvollisuuden yhtenä tehtävänä on varmistaa se, että ratkaisuharkinta on tullut huolellisesti suoritetuksi.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain perusteluvelvollisuutta koskevan säännöksen lainvalmistelutöissä on todettu, että useissa tapauksissa vastaajalle tuomittavaa rangaistusta ei tarvitse perustella. Tämä johtuu siitä, että rangaistuskäytäntö on useissa varsinkin vähäisissä rikoksissa vakiintunut ([HE 82/1995 vp](#) s. 127–128). Rangaistuksen määräämisessä ja mittaamisessa, kuten myös muiden rikosoikeudellisten seuraamusten määräämisessä, on kuitenkin kyse oikeudellisesta päättelyyn perustuvasta ratkaisusta, joka tulee oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:n perusteella tuomiossa perustella niin yksityiskohtaisesti kuin asian merkitys vaatii.

Seuraamusperusteluilta edellytettävää yksityiskohtaisuutta arvioitaessa on syytä ottaa huomioon, että tuomion perustelut laaditaan ensisijaisesti jutun asianosaisia varten ja perustelujen tarpeellisuutta on arvioitava ennen kaikkea heidän kannaltaan. Asianosaiset eivät useinkaan ole tietoisia asiassa sovellettavasta rangaistusasteikosta, tai varsinkaan siitä, mikä on asiaa ratkaisevan tuomioistuimen näkemys yleisestä rangaistuskäytännöstä vastaavankaltaisissa tapauksissa. Laissa säädetyn rangaistusasteikon sisälläkin tuomioistuimella on laaja harkintavalta, jossa tuomioistuin ei ole sidottu syyttäjän esittämään seuraamuskannanottoon. Seuraamuksen määräämiseen annetun laajan harkintavallan voidaankin katsoa edellyttävän tuomioistuimen ratkaisulta riittäviä perusteluja sen osoittamiseksi, että tehty ratkaisu on nojautunut oikeudellisesti perusteltuun harkintaan.

Rangaistukseen tuomitulle rangaistuksen seuraamusperusteluilla on aina merkitystä. Mitä ankarammasta rangaistuksesta on kyse, sitä suurempi oikeusturvaintressi tuomitulla on saada tietää mittaamisen perusteet. Hänen on saatava tietää, miksi rangaistuslajiksi on valittu esimerkiksi vankeus eikä sakkoa ja mihin vankeusrangaistuksen pituus sekä lajivalinta ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä perustuu.

3 Käräjäoikeuden 31.8.2022 antaman tuomion perustelut

Pirkanmaan käräjäoikeuden 31.8.2022 asiassa R 20/6838 antama tuomio on koskenut syytettä työturvallisuusrikoksesta. Käräjäoikeuden tuomion otsikon Tuomion perustelut alla on ensimmäisenä kohtana Syyksilukeminen, jossa todetaan vastaajan syylistyneen siihen työturvallisuusrikokseen, mistä hänelle on vaadittu rangaistusta. Tämän jälkeen otsikon Lähtökohta alla on kuvattu asian riidatonta taustaa siitä, kuinka yhtiön työntekijä oli laskeutuessaan työkoneen

päältä pudonnut ja loukannut itseään. Käräjäoikeus on todennut asiassa olleen kysymys siitä, onko vastaaja valmistuspäällikkönä toimiessaan huolimattomuudesta rikkonut työturvallisuusmääräyksiä ja aiheuttanut työturvallisuusmääräysten vastaisen puutteellisuuden tai epäkohdan taikka mahdollistanut työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen laiminlyömällä valvoa työturvallisuusmääräysten noudattamista alaisessaan työssä.

Kerrotun jälkeen tuomiossa seuraa jakso, joka on otsikoitu Perustelut. Siinä on todettu, että vastaaja on kiistänyt syytteen, minkä jälkeen tuomioon on kirjoitettu asiassa sovellettavat rikoslain ja työturvallisuuslain säännökset. Seuraavaksi otsikon Todistelusta alle on kirjattu pääkäsittelyssä kuultujen vastaajan, asianomistajan ja todistajien kertomat seikat sekä kuvattu kirjallisina todisteina olleiden asiakirjojen sisältöä. Tämän jälkeen perusteluissa on otsikko Johtopäätökset, jonka sisältö on seuraava:

”Todistajat [H, T, J] olivat kertoneet, että työtasoja olisi ollut säätöhallissa ja niiden käyttö oli päivittäistä sekä tasoa on pidettävänä yhtenä työkaluna.

Todistaja [K] kertomuksen perusteella on kuitenkin näytetty, että tarkastuksessa työnantajan edustajat olivat olleet tietoisia standarditasojen puutteesta ja tietoisia vaaratekijästä. Tämä oli kirjattu myös vaarojen arviointiin vuonna 2016, jossa oli ollut toimintaohje riskin poistamiseksi, joka tukee [K:n] kertomusta.

Asiassa on katsottava selvitetyn, että työntekijöille ei ollut järjestetty nousutasea, jonka avulla olisi ollut turvallista nousta ja laskeutua testattavana olleen poralaitteen päälle. Työpaikan vaarojen selvittämisessä ja riskien arvioinnissa vuonna 2016 on tunnistettu vaara öljyisyyteen sekä kulkemiseen ja kiipeämiseen liittyen, mutta suunniteltuja toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi ei ollut toteutettu. Nämä seikat ilmenevät myös AVI:n lausunnosta. Tilanteessa ei voida katsoa olleen myöskään mitään ennalta arvaamatonta tai epätavallista, koska riskitekijä työtasoihin ja öljyisyyteen liittyen oli tunnistettu.

Vaikka [vastaaja] ei ole ollut säätöhallin tehtävissä vuonna 2016, jolloin työpaikan vaarojen selvittämisestä ja riskien arvioinnista on laadittu, hänen olisi tullut selvittää siinä havaittu vaaratekijä Dino-laitteen öljyisyyteen ja laitteelle nousuun siinä käytettävien työtasojen sopivuuteen liittyen ja ryhtyä toimenpiteisiin vaaran poistamiseksi. Näin ollen [vastaaja] on huolimattomuudesta laiminlyönyt työturvallisuusmääräykset ja näin mahdollistanut työturvallisuusmääräysten vastaisen tilan jatkumisen.”

Vastaajan syyksi on luettu työturvallisuusrikos, jos hänelle on tuomion perustelujen mukaan tuomittu yleisen oikeuskäytännön mukainen sakkorangaistus.

Käräjätuomari on selvityksessään todennut, että tuomiossa on kirjoitettu auki säädökset, joihin vastaajan asema valmistuspäällikkönä työnantajan edustajana perustuu. Syyksilukevaan tuomioon on päädytty henkilötodistelulla ja asiassa esitetyllä kirjallisella todistelulla, joiden perusteella on katsottu vastaajan huolimattomuudesta laiminlyöneen työturvallisuusmääräykset. Käräjätuomari on selvityksessään todennut tässäkin tuomiossa toteutuneen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:ssä säädetty tuomion perusteluvelvollisuus. Myös käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut näyttävän siltä, että käräjäoikeuden ratkaisussa toteutuisi mainitussa säännöksessä säädetty perusteluvelvollisuus.

Asiassa vastaaja oli kiistänyt syytteen. Henkilötodistelusta tuomioon kirjatun perusteella vastaaja oli lausunut, ettei asiassa ole ollut mitään, mitä hän olisi voinut tehdä ennen työtapaturmaa. Lisäksi vastaaja on muun ohella todennut, että hän oli aloittanut valmistuspäällikkönä vuonna 2018 eikä hän ollut ollut mukana vuonna 2016 vaarojen arvioinnista tehdyssä raportissa, eivätkä työnjohtajat olleet tuoneet hänelle esille asioita työtasoihin liittyen eikä hänelle ollut tullut ilmoituksia niiden öljyisyydestä.

Vaikka henkilötodistelua on selostettu käräjäoikeuden tuomiossa ja sovellettavia säännöksiä on kirjoitettu tuomioon auki, käräjäoikeuden tuomion perusteluissa on puutteita. Perusteluista ei ilmene, miten käräjäoikeus on arvioinut vastaajan kiistämisen perusteita tai miksi vastaajan esiintuomat seikat ovat olleet asian arvioinnissa merkityksettömiä. Tuomion perusteluista ei ilmene esimerkiksi, miten käräjäoikeus oli arvioinut vastaajan väitettä, ettei hänen tietoonsa ollut saatettu työtasoihin liittyviä ongelmia ennen työntekijän loukkaantumista. Käräjäoikeuden tuomion perusteluista ei ilmene, millä seikoilla tuomioistuimen mielestä on ollut merkitystä vastaajan huolimattomuutta arvioitaessa ja mihin oikeustosisekkoihin vastaajan huolimattomuuden arviointi on perustunut.

Tuomion perusteluista ei myöskään ilmene, mihin oikeudelliseen päättelyyn perustuu johtopäätös siitä, että vastaajan olisi tullut selvittää riskien arvioinnissa havaittu vaaratekijä ja ryhtyä toimenpiteisiin, vaikka hän ei ollut ollut säätöhallin tehtävissä vuonna 2016. Käräjäoikeuden johtopäätöstä ei ole tuomion perusteluissa kytketty mihinkään oikeuslähteisiin. Se, että tuomiossa on muualla kirjattu auki työturvallisuuslain säännöksiä, ei selvennä mihin oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu on perustunut. Oikeudellisen ratkaisun perusteleminen on oltava kontrolloitavissa tuomiosta avoimesti siten, että etenkin asianosaiset voivat tuomion perusteluista ymmärtää, miksi tuomioistuin on päätnyt ratkaisunsa.

Vastaaja on valittanut tuomiosta hovioikeuteen. Turun hovioikeus on 12.9.2023 asiassa R 22/1488 antamallaan tuomiolla hylännyt syytteen. Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut, että asiassa hovioikeus on arvioinut esitetyn näytön toisin kuin käräjäoikeus. Tuomiossaan hovioikeus muun ohella totesi esittämillään perusteilla jääneen vähintäänkin varteen-

otettava epäily siitä, että vastaaja oli ollut tai hänen olisi pitänyt olla tietoinen koneen säätämiseen sopivan nousutason puutteesta, minkä lisäksi se on arvioinut tapahtuneen tapaturman olleen vastaajalle ennalta-arvaamaton.

Totean edellä asiasta esittämäni perusteella kärjäoikeuden laiminlyöneen myös tässä asiassa perustella ratkaisunsa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:ssä säädetyllä tavalla.

4 Johtopäätökset

Kärjäoikeuden puheenjohtajana toiminut Pirkanmaan kärjäoikeuden kärjätuomari on edellä päätökseni kohdissa 2 ja 3 kuvatuin tavoin laiminlyönyt perustella asioissa R 20/6838 ja R 22/846 antamansa tuomiot oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla.

Molemmissa tuomioissa henkilötodistelua oli selostettu tuomioissa. Näytön selostaminen ei kuitenkaan korvaa näytön arviointia eikä oikeusnormien auki kirjoittaminen oikeudellisen päättelyn perustelua. Pääkäsittelyssä läsnä olleet asianosaiset ovat tietoisia siitä, mitä todistelua on vastaanotettu eikä tuomion tarkoituksena ole vastaanotetun näytön pöytäkirjamainen selostus. Tuomion perusteluissa olennaista on näytön arvioinnin ja johtopäätösten esittäminen, jotta lain edellyttämällä tavoin perusteluista ilmenee, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu.

Tuomiot on perusteltava avoimesti ja riittävän yksityiskohtaisesti siten, että perusteluista asianosaiset ja muut tuomiota lukevat voivat ymmärtää, miksi tuomioistuin on päättänyt tuomiosta ilmenevään ratkaisuun ja mitkä seikat ovat olleet asiaa ratkaistaessa merkityksellisiä. Tuomioistuimen näytön arvioinnin kuten muidenkin ratkaisun perusteena olleiden päätelmien perusteleminen on tärkeää paitsi asianosaisten myös yleisön ja mahdollisessa muutoksenhaussa ylemmän tuomioistuimen kannalta. Lisäksi asianmukaisten perusteluiden laatimisella on olennainen oikeusvarmuutta lisäävä merkitys tuomarin itsekontrollin kautta, sillä perusteluja laatiessaan tuomari joutuu kontrolloimaan ratkaisunsa oikeellisuutta.

Ottaen huomioon kärjätuomarien suuren työmäärän on sinänsä ymmärrettävää, että yksittäisten tuomioiden perusteluihin saattaa jäädä sellaisia laadullisia vajavaisuuksia, jotka ovat jälkikäteisessä tarkastelussa kritiikille alttiita. Kärjätuomarin arvioitavikseni päätyneiden tuomioiden perusteluissa on ollut kuitenkin useita merkittäviä puutteita. Hovioikeuden asioissa sittemmin antamissa tuomioissa perustelujen rakenne, näytön arvioinnin yksityiskohtaisuus ja oikeudellisen päättelyn perusteleminen on poikennut huomattavasti kärjäoikeuden tuomioista.

Tuomiopiiriinsä kuuluvien käräjäoikeuksien toimintaa valvoo tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla hovioikeus. Pykälän 2 momentin nojalla hovioikeuden on ilmoitettava valtioneuvoston oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Turun hovioikeus on kyseiseen säännökseen viitaten saattanut tässä päätöksessä arvioidut käräjätuomarin antamat tuomiot oikeuskanslerin tietoon.

Asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä käräjätuomarin laiminlyöneen perusteluvelvollisuutta tahallaan. Huolimattomuus tuomioiden perustelemissa voisi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkarikoksena. Tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistö edellyttää, että teko ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen ottaen huomioon sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat.

Tuomion perusteleminen kuuluu tuomarin tehtävien aivan keskeisimpään ydinalueeseen ja siinä tapahtuvat laiminlyönnit ovat omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen. Perusteluvelvollisuuden laiminlyönti vaarantaa asianosaisten oikeusturvaa ja saattaa aiheuttaa merkittäväkin vahinkoa esimerkiksi tilanteessa, jossa asia joudutaan palauttamaan uudelleen alioikeuden tutkittavaksi tuomion perustelujen puutteellisuuksien johdosta. Käsiteltävissä asioissa käräjäoikeuden tuomiot ovat kuitenkin perustelujen puutteellisuuksista huolimatta kelvanneet oikeudenkäynnin perustaksi muutoksenhakutuomioistuimessa, jossa puutteellisuudet ovat sikäli korjaantuneet, että hovioikeus on antanut asioissa asianmukaisesti perustellut tuomiot.

Kun käräjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä esitettyyn nähden olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei minulla ole ollut syytä epäillä hänen syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti asiasta käräjäoikeudelta pyytämäni selvityksen perusteella toimituttamatta asiassa esituskintaa.

5 Toimenpide

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan jos virkamies on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Käräjätuomari on edellä arvioimallani tavalla laiminlyönyt perustella asioissa R 20/6838 ja R 22/846 antamansa tuomiot oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla. Annan käräjätuomarille menettelystään edellä mainitussa lainkohdassa tarkoitetun huomautuksen.

Lähetän päätökseni tiedoksi käräjäoikeuden menettelystä asioissa ilmoittaneelle Turun hovioikeuden presidentille sekä lausuntonsa asiasta antaneelle Pirkanmaan käräjäoikeuden laamannelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki